

Mehmet Atif Tüzün (1885-1970)

1885 yılında Artvin ili Arhavi ilçesine bağlı Kemerköprü köyünde doğmuştur. Büyük Millet Meclisi I. Dönem Lazistan mebusu İbrahim Şevki Bey ve Fatma Hanım'ın oğludur. İlk öğrenimini doğduğu bölgede ve Mihaliççık'ta tamamlayan Mehmet Atif Bey, ailesinin İstanbul'a taşınmasıyla eğitimine burada devam etmiştir. Beyazıt Rüştiyesinde orta, Mercan İdadisinde lise eğitimini tamamlamıştır. 1907 yılında kayıt yaptırdığı Mülkiye Mektebi'nden 1911 yılı ağustos ayında mezun olmuştur. Aynı yılın eylül ayında stajını tamamlamak için Bağdat vilayeti maiyet memurluğuna atanmıştır. Ane ve Mendeli'de kaymakam vekillikleri yapmasının ardından 9 Nisan 1914- 21 Ekim 1914 tarihleri arasında Horasan, 4 Kasım 1914- 2 Aralık 1914 tarihleri arasında Cezire Kaymakam Vekilliği yapmıştır. 24 Ocak 1915 tarihinde Bağdat Sultanisi müdür vekilliği görevinde bulunmuş ve buradayken Erkek Öğretmen Okulunda öğretmenlik yapmıştır.

I. Dünya Savaşı sırasında yedek subay olarak orduya hizmet vermiştir. Savaş içerisinde gösterdiği çabalardan dolayı savaş madalyasıyla ödüllendirilmiştir. 1916- 1920 yılları arasında Tafiye, Bünyan, Boğazlıyan ve Develi'de kaymakamlık yapmıştır.

Milli Mücadele sırasında, Mustafa Kemal Paşa'nın davetine uyarak Develi'de Müdafaa-ı Hukuk Cemiyeti'ni kurmuştur. Kendi çabalarıyla toplamış olduğu silahlı milis kuvvetleri ile Kozan cephesinde Fransızlara karşı mücadele etmiştir. Ankara'da 23 Nisan 1920 tarihinde açılan I. Büyük Millet Meclisi'nde, Kayseri'yi temsil eden 7 mebusun birisi olmuştur. Mehmet Atif Bey'in meclise katılmak amacıyla Ankara'ya ulaşabilmesi için gereken 16 bin kuruşluk yolluk ise Develi'deki Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti tarafından karşılanmıştır. Mebusluk görevindeyken 29 Nisan 1920 günü Müdafaa-i Milliye Cemiyetlerinin düzene konulması için gerekli önerileri içeren bir takriri meclise sunmuştur. Bu teklifiyle, Milli Mücadeleyi yürüten cemiyetlerin yönetimlerinin ve işleyişlerinin iyileştirilmesini amaçlamıştır. Yine I. Mecliste görev yaparken Niğde'ye bağlı Yahyalı nahiyesinin Kayseri ili Develi kazasına bağlaması ile ilgili bir teklifte bulunmuştur. Bu teklif sonraki oturumlarda kabul edilmemiştir.

Milli Mücadele karşıtı olarak çıkan Yenihan ayaklanması sırasında, mebusluk görevini devam ettirmek kaydıyla, 15 Mayıs 1920 tarihinde Tokat Mutasarrıflığına atanmıştır. Bu görevi bizzat Mustafa Kemal Paşa'dan almıştır. Milletvekilliği ve devlet memurluğunun bir arada yürütülemeyeceğini belirleyen Nisab-ı Müzakere Kanunu çıkınca memurluk görevini bırakarak mebusluk vazifesini icra etmek için Ankara'ya dönmüştür. Meclis içerisinde kurulan birçok komisyon ve araştırma kuruluna dahil olmuştur. I. Meclis içerisinde çeşitli görüşlere sahip gruplar ortaya çıkmıştır. Atif Bey, Mustafa Kemal'in destekçisi olan, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu ismiyle anılan Birinci Grup içerisinde yer almıştır. I. Meclis oturumlarında çok fazla aktif olmayan Mehmet Atif Bey, 6 Mart 1923 tarihinde Mecliste düzenlenen ve Lozan Konferansı'nda sunulan barış teklifiyle ilgili olarak meclis başkanlığına verilen bir teklifin altına Kayseri mebusları Ahmet Hilmi Bey (Kalaç) ve Sabit Bey (Gözüğeçgel) ile beraber imza atmıştır. Teklif içerisinde; İtilaf Devletlerinin önerdiği sulh maddelerinin memleketin istiklalini tehdit ettiği, bu şartlar altında savaşmanın zaruri olduğu, memleketin mali, iktisadi ve idari meselelerinde milletin ve memleketin çıkarlarını gözetmek şartıyla sulh görüşmelerine devam edilmesi isteği yer almıştır. Ayrıca, Anadolu topraklarının bir an önce işgalciler tarafından boşaltılmasının İtilaf Devletleri tarafına iletilmesi talep edilmiştir.

4 Ağustos 1923 tarihinde memurluğa yeniden dönerek Kırşehir mutasarrıflığına atanmıştır. Büyük Millet Meclisinin II.

Dönemi için yapılan seçimlere katılmamıştır. Kırşehir il olunca 23 Kasım 1923 tarihinde il valisi olarak görevine devam etmiştir. Hem Meclis'te ve hem de cephedeki hizmetleri dolayısıyla 17 Mart 1924 tarihinde meclis kararı ile Kırmızı-Yeşil şeritli İstiklal Madalyası'yla ödüllendirilmiştir.

Mehmet Atif Bey 11 Ocak 1925 tarihinde ise Ankara valisi olarak görevlendirilmiştir. Milli Mücadele sırasında mücadeleye katılmayan ya da karşıt olan idari ve mülki kadrolarda görev alan memurların tasfiyesi amacıyla bir komisyon kurulması planlanmıştır. Konuyla ilgili kanun 26 Mayıs 1926 tarihinde kabul edilmiştir. Süreci yürütmek üzere ise bir "Heyet-i Mahsusa" kurulmuştur. Mehmet Atif Bey hem bu komisyonun üyesi hem de Ankara Valisi olarak başkanlığı görevlerini üstlenmiştir. 1927 yılı temmuz ayında komisyon çalışmalarını tamamlamış ve komisyon başkanı olarak Mehmet Atif Bey basına bir açıklama yapmıştır. Komisyon kesin kararlarını ise 1928 yılında meclisle paylaşmıştır. Süreç içerisinde 3.150 kişinin dosyası incelenmiştir ve bu kişilerden 1.250'si suçlu bulunmuştur. 23 Haziran 1927 tarihinde Şura-yı Devlet Mülkiye Dairesi Başkanlığı görevine atanmıştır. TBMM'nin III. Dönem seçimlerinde Rize mebusu olarak seçilmiş ve 31 Ekim 1927 tarihinde valilik görevini bırakarak Meclis'e dahil olmuştur. Ardından sırasıyla IV. Dönem Rize, V., VI., VII. ve VIII. dönem Çoruh mebusu olarak mecliste bulunmuştur. VI. Dönem Milletvekilliği döneminde Dâhiliye encümeni başkan vekilliği ve çiftçi mallarının korunması hakkındaki encümen üyeliği; VII. Dönemde içişleri komisyon üyeliği ve başkan vekilliği; VIII. Dönemde ise içişleri komisyon üyeliği ve başkanvekilliği görevlerini yürütmüştür. CHP'nin iktidarı kaybettiği 1950 yılına kadar Meclis'te bulunmuş, sonrasında siyaseti bırakmıştır. Fransızca bilmektedir. 3 Nisan 1970 tarihinde Ankara'da vefat etmiş ve Cebeci Asri Mezarlığı'na defnedilmiştir. Dört çocuk babasıdır. Mehmet Atif Bey, 1948-1950 yılları arasında Ankara Belediye Başkanlığı yapmış olan Ragıp Tüzün'ün ağabeyidir.

Sabit DOKUYAN

KAYNAKÇA

ALDAN, Mehmet, "İz Birakan Mülki İdare Amirleri- Atif Tüzün", **Türk İdare Dergisi**, Cilt: 69, Sayı: 417, Aralık 1997, s. 243-255.

ÇOKER, Fahri, **Türk Parlamento Tarihi (1919-1923)**, Cilt II-III, TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 1994.

DOKUYAN, Sabit, "I. Büyük Millet Meclisi'nde Kayseri Mebusları ve Milli Mücadeledeki Etkinlikleri", **Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı: 30, 2011/1, s. 327-349.

ERDOĞAN, Haşim, "Milli Mücadele Döneminde Kayseri", **Millî Mücadele'nin Yerel Tarihi 1918-1923**, Cilt: 5, Ankara 2023.

<https://www.rizeninsesi.net/haber-cumhuriyete-kanat-geren-bir-karadeniz-ailesi-182210-haberi> (Erişim Tarihi: 20 Haziran 2024)

Kuruluş Safhasında Belgelerle Türkiye Büyük Millet Meclisi, TBMM Basımevi, Ankara 2021.

MALKOÇ, Eminalp, "Kurtuluş Sonrası İstanbul Kadrolarının Tasfiyesi", **Türk İstiklal Harbi'nin 100. Yılında 1922 Yılı Gelişmeleri** (Ed. Özlem Arslan), Türk Ocakları Yayınları, İstanbul 2022.

SAKALLI, Bayram, "Milli Mücadele'de Kayseri Yöresi'nde Teşkilatlanma; Kayseri ve Develi Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti", **II. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri (16-17 Nisan 1998)**, Kayseri ve Yöresi Tarih

Araştırma Merkezi, Kayseri 1998.

ŞEKERCİOĞLU, İlhami, “Develi’de İz Bırakmış Kuvayimilliyeci Bir Kaymakam: Mehmet Atif Tüzün”, **III. Uluslararası Develi-Aşık Seyrani ve Türk Kültürü Kongresi**, Cilt: 1, Kayseri 2023.

TBMM Albümü (1920-1950), Cilt I, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2010.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, 29 Nisan 1920, 04 Ocak 1921.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Gizli Celse Zabıtları; Cilt IV, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 1985, 06.03.1923.

YAHŞİ, İbrahim, “1923’ten Günümüze Artvin Milletvekilleri”, **Artvin Araştırmaları** (Ed. Nuri Yavuz), Cilt 3, Artvin Çoruh Üniversitesi Yayınları, Ankara 2021.

YÜCETÜRK, Zemzem, **I., II. ve III. Dönem Kayseri Milletvekilleri ve Siyasi Faaliyetleri**, Niğde Üniversitesi, Basılmamış Doktora Tezi, Niğde 2015.

21/11/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/mehmet-atif-tuzun-1885-1970/?pdf=7482> adresinden erişilmiştir